

Эканамічная мадэль Беларусі заснаваная на таных энерганосьбітах з Расіі. Нягледзячы на ўяўныя выгады, гэта прывяло да негатыўных наступстваў для эканомікі і краіны.

1. Энергетыка Беларусі крытычна залежыць ад Расіі, якая валодае ААТ "Газпрам-трансгаз Беларусь" (былы "Белтрансгаз"), магістральнымі трубаправодамі і сховішчамі. 84% энерганосьбітаў на ўласнае спажыванне Беларусь закупляе ў Расіі, вырабляе 90% электрычнасці і 80% цяпла з расійскага газу. БелАЭС не вырашыла праблему, бо Беларусь абавязана закупляць ядравае паліва ў Расіі і выплачваць крэдыт за будаўніцтва, а станцыя часта прастойвае. Нізкія цэны на газ тармозяць развіццё аднаўляльных крыніц энергіі (АКЭ) (доля АКЭ склала ўсяго 3,4% ў 2020), а каб павысіць попыт на энергію з БелАЭС, фактычна быў уведзены мараторый на іх будаўніцтва.

2. Тэхналагічнае адставанне прывяло да таго, што эканоміка Беларусі канкурэнтная толькі пры ўмове нізкіх коштаў на газ і нафту. Нафтавыя даходы не ўкладваліся ў мадэрнізацыю: з-за таннага газу інвестыцыі ў энергаэфектыўныя тэхналогіі лічыліся эканамічна немэтазгоднымі, замарудзілася развіццё многіх галін.

Эканоміка Беларусі ўразлівая перад ростам цен на энерганосьбіты, стратай рынку ЕС з-за неадпаведнасці экалагічным стандартам і зніжэннем канкурэнтаздольнасці на рынку Расіі, дзе цэны на энергарэсурсы яшчэ ніжэйшыя.

У Нарвегіі дзейнічаюць рынковыя кошты на энергарэсурсы, а звышпрыбыткі ад продажу нафты фармуюць Фонд нацыянальнага дабрабыту і інвестуюцца ў нарвежскія і замежныя кампаніі. У 2021 г. вартасць актываў склала 1,3 \$ трлн., 237 255 \$ на кожнага грамадзяніна.

3. Энергетычная залежнасць прывяла да ўмяшання ва ўнутраную і знешнюю палітыку Беларусі, пагрозе страты суверэнітэту. Кіраўніцтва Расіі выкарыстоўвае энерганосьбіты як сродак ціску, рэзка павышаючы цэны або спыняючы пастаўкі Малдове, Арменіі і краінам ЕС. Пасля перакрыцця трубы, запасаў газу ў сховішчах Беларусі хопіць максімум на два тыдні.

- Імпарт газу ў Беларусь у 2020 г. склаў 18,8 млрд. м³ па цане 128,5 \$ за 1000 м³.

- Рынковая цана ў Еўропе ў 2023 г. прагназуецца не вышэй за 530 \$ за 1000 м³.

- Пры доўгатэрміновых кантрактах ЗША гатовыя пастаўляць газ па кошце 380 \$ за 1000 м³.

Паліўна-энергетычны комплекс (ПЭК) краіны не толькі дае электрычнасць і цяпло ў нашых дамах, але і забяспечвае палівам і энергіяй прамысловасць, транспарт, сельскую гаспадарку, сферу паслуг. ПЭК адказны за 38% выкідаў CO₂, якія выклікаюць змену клімату, якое мы назіраем у Беларусі ў выглядзе спякоты, засух, павадкаў, ураганаў. Таму так важна змяніць энергетычны баланс краіны, знізіць спажыванне газу, развіваць аднаўляльную энергетыку.

У 2022 годзе дзякуючы плану RePowerEU Еўрапейскі Саюз змог знізіць спажыванне газу на 13% і скараціць пастаўкі газу з Расіі з 40% да 10% за кошт эканоміі энергіі, дыверсіфікацыі паставак і развіцця зялёнай энергетыкі.

Карысць для беларусаў

Развіццё чыстай энергетыкі дасць магчымасць эканоміць на энерганосьбітах, стварыць новыя галіны эканомікі і працоўныя месцы, развіваць экспарт, знізіць забруджванне паветра і палепшыць якасць жыцця беларусаў.

Кожны жыхар краіны можа дапамагчы зрабіць энергетычную сістэму больш устойлівай і атрымаць выгаду ад укладанняў у энергаэфектыўнасць і чыстыя тэхналогіі.

Як гарантаваць энергетычную бяспеку Беларусі?

Беларускія эксперты лічаць імаверным, што для ціску на Беларусь Расія абмяжуе або спыніць пастаўкі газу і нафты, таму распрацавалі [сцэнары](#) энергазабеспячэння Беларусі ў выпадку спынення паставак энергарэсурсаў з Расіі. Беларусі неабходна **скараціць спажыванне газу, асабліва расійскага, замясціўшы яго зялёнай энергіяй.**

На думку беларускіх экспертаў і энергетычнага агенцтва IRENA, можна:

- скараціць спажыванне газу да 52% за кошт вытворчасці біягазу, выкарыстання ў ацяпленні біямасы, АКЭ і прамысловага цяпла;
- паспяхова развіваць сонечную і ветравую энергетыку на ўсёй тэрыторыі краіны.

Пільныя захады	Доўгатэрміновая стратэгія
1. Скараціць агульнае спажыванне газу	
<ul style="list-style-type: none"> - Эканоміць цяпло і электрычнасць, знізіць тэмпературу ацяплення будынкаў, адключачь падсветку будынкаў, укараняць энергазберагальнае асвятленне - Абмежаваць неэнергетычнае выкарыстанне газу 	<ul style="list-style-type: none"> - Знізіць цепластраты будынкаў (уцяпленне фасадаў, замена вокнаў) - Ужываць энергаэфектыўны апал (цеплапомпы, геліякалектары, прамысловае цяпло) - Перайсці на электрыку для гатавання і нагрэву вады - Замяшчаць газ у прамысловасці - Павышаць энергаэфектыўнасць вытворчасці - Развіваць зялёнае фінансаванне і субсідаванне энергаэфектыўных праектаў
2. Дыверсіфікаваць пастаўкі энерганосьбітаў	
<ul style="list-style-type: none"> - Закупляць нафту, газ, звадкаваны прыродны газ (ЗПГ) у іншых пастаўшчыкоў на рынку з транзітам праз Літву і Польшчу - Увесці аператыўнае кіраванне “Белтрансгаз” для дзеяння ў інтарэсах Беларусі - Імпартаваць электрычнасць 	<ul style="list-style-type: none"> - Заключыць доўгатэрміновыя кантракты на пастаўку - Стварыць уласны або сумесны з іншымі краінамі тэрмінал ЗПГ на Балтыцы - Аднавіць нафтаправод Наваполацк-Клайпеда для паставак з партоў Літвы і Латвіі на Наваполацкі НПЗ - Знайсці альтэрнатыўных пастаўшчыкоў ядравага паліва для БелАЭС
3. Замясціць газ іншымі крыніцамі энергіі	
<ul style="list-style-type: none"> - Перавесці цеплаэлектрацэнтралі на мазут (гэты захад не можа быць доўгатэрміновым з-за шкоды людзям, экалогіі і абсталяванню) - Выкарыстоўваць біямасу (дровы, пялеты), абмежаваць іх экспарт 	<ul style="list-style-type: none"> - Развіваць аднаўляльныя крыніцы энергіі: сонечную і ветравую для выпрацавання электраэнергіі, вадарод для балансавання АКЭ, БелАЭС і экспарту; біягаз з арганічных адходаў для мясцовага цепла- і электразабеспячэння і замяшчэння газу на ЦЭЦ. - Правесці аўдыт БелАЭС і запусціць другі блок - Інвеставаць у электрасеткі, сістэму назапашвання і размеркавання энергіі

Крыніцы фінансавання рэформы

Значныя сродкі спатрэбяцца на будаўніцтва АКЭ, даражэйшыя энерганосьбіты, захады для павелічэння энергаэфектыўнасці і падтрыманне грамадзян і бізнесу ў зоне рызыкі.

Крыніцамі фінансавання могуць быць План эканамічнай дапамогі ЕС, інвестыцыі і крэдыты МВФ, ЕБРР, ЕІБ, прыватных укладанняў беларускага бізнесу і грамадзян. Сродкі, атрыманыя ў выніку эканоміі на энергазабеспячэнні, выдаткі на якое складаюць каля 6 млрд. \$ у год, могуць укладацца ў чыстую энергетыку.

